

ŠTA BI BILO DA GA NIJE BILO: VLADIMIR ILJIČ LENJIN

Dvadeset i prvog januara 1924. godine je umro, kako se to dugo govorilo, „treći klasik marksizma“ - Vladimir Iljič Uljanov Lenjin. Stogodišnjica od njegove smrti je prilika da se *samo* ukratko osvrnemo na njegovo životno djelo kako bismo odgovorili na prethodno postavljeno retoričko pitanje: šta bi bilo da ga nije bilo?

Lenjin je rođen 22. aprila 1870. godine u građanskoj porodici. Pohađao je gimnaziju gdje je učio jezike, a nakon gimnazije, 1887, upisuje pravni fakultet u Kazanju. Zbog učešća u studentskim protestima je sa fakulteta bio isključen. Više puta je bio hapšen, bježao u ilegalu i emigraciju. Godine 1891. privatno polaže i završava pravo na Petrogradskom univerzitetu. U Petrogradu 1893. godine organizuje političke aktivnosti u okviru marksističkih kružoka koje 1895. objedinjuje u Savez borbe za oslobađanje radničke klase. Zbog toga je, a u periodu od 1897-1900, bio prognan u Sibir, a nakon toga je emigrirao u inostranstvo. Godine 1900-te se angažuje na organizaciji partije, a 1905. daje podršku revoluciji u Petrogradu koja doživljava poraz. Od 1914. u Bernu rukovodi savjetovanjem boljševika, i kada je započeo Prvi svjetski rat, isticao je da imperijalistički rat treba pretvoriti u građanski rat i revoluciju ističući značaj principa prava naroda na samoopredjeljenje. U Petrograd se vraća 1917. godine, organizuje radnički ustanak, otpor i pobjedu nad inostranom vojnom intervencijom (1918-1920). Osnivač je treće Komunističke internacionale (1919-1943). U 1918. godini je na njega izvršen atentat, pa preostalo vrijeme provodio u saniranju zdravstvenih problema. Bio je šef sovjetske države do 1924. godine. Podržao je Staljina za generalnog sekretara Partije. Umro je u Gorkom kod Moskve 21.1.1924.godine i sahranjen u mauzoleju u Kremlju u Moskvi.

Za Lenjina se ističe da je, kao „treći klasik marksizma“, zapravo „dopunio“ Marksovu teoriju o radničkoj klasi kao subjektu socijalističke revolucije ističući da u nerazvijenim društvima i seljaštvo može biti subjekt revolucije.

Za socijalističku državu je govorio da je ona instrument sistematskog nasilja, i da diktatura proletarijata ne može biti vezana nikakvim zakonima: osnovu pravde treba tražiti u komunističkom „revolucionarnom“ mišljenju. Na temelju svoje instrumentalne koncepcije države i diktature proletarijata Lenjin će zagovarati represiju i teror kao „sredstvo ubjeđivanja“ utemeljujući političko-pravni voluntarizam koji je predstavljen socijalističkom vrijednošću. Interes revolucije je dopuštao upotrebu svih sredstava, a odsustvo demokratije je proglašavano demokratijom.

Govoreći o „klasnom interesu proletarijata“ i revoluciji, Lenjin će zapravo instrumentalistički, a danas bi rekli teroristički, shvatati državu i diktaturu proletarijata kada kaže: „Mi ne priznajemo ni slobodu, ni jednakost, ni radnu demokratiju ako su suprostavljeni stvari emancipacije rada i tlačenja kapitala“. Za njega je teror ništa drugo nego „sredstvo ubjeđivanja“. Teroristička diktatura proletarijata se manifestovala kao diktatura partije i njene mizantropske oligarhije; političko-pravni voluntarizam se predstavljao demokratskom političkom vrijednošću, a odsustvo demokratije – „demokratijom“. Jednostavno, totalitarizam i totalitarna socijalistička država su se predstavljali kao demokratija i demokratska država, što je uticalo na to da je socijalizam postao ilegitalnim.

Socijalistička društva su afirmisala političku državu negirajući koncept građanskog društva i pravne države. Afirmišući politički voluntarizam, subjektivizam i samovolju, socijalistička država je negirala ljudska prava i slobode. To je država koja ne poznaje - *moralnost*. Govoreći o tome što je moral, Lenjin je 1920. odgovorio: „Moral je ono što je u

službi destrukcije starog društva eksploatatora i okupljanja radnika oko proletarijata koji stvara novo komunističko društvo“. Lenjin je smatrao da moral ne može biti nezavistan od politike i da mora politici biti potčinjen: „za nas je moral potčinjen interesima klasne borbe proletarijata“. Lenjinovi stavovi opravdavaju teror (ubijanje) kao moralno dopustivo.

Istorijski posmatrano, to nije bila nikakva novost. Ideje i ideologije su se veoma često koristile kao sredstvo obmanjivanja, manipulisanja pa i opravdanja ubijanja „neprijatelja“ kao „zla“. Jer, kako dobro ističe Solženjicin, da bi činio zlo, čovjek mora da zlo vidi kao dobro, ili kao logičan i od svih prihvaćen čin. „Takva je, na sreću, čovjekova priroda da on uvijek nastoji da svoje činove *opravda*. Opravdanja su za Magbeta bila slaba, te on postaje žrtva savjesti... Maštovitost i unutrašnja snaga Šekspirovih zločinaca se zaustavljaju na desetak leševa. Jer, oni nisu imali *ideologiju*. Ideologija! Ona je ta koja pruža opravdanje za zločinstvo i istrajnost neophodnu zločincima. Upravo ova socijalna teorija pomaže zločincu da svoje činove obježi u svojim očima i ušima drugih, da bi slušao ne pokude i prokletstvo već pohvale i poštu. Tako, inkvizitori su se oslanjali na hrišćanstvo, osvajači na veličanje domovine, kolonizatori na civilizaciju, nacisti na rasu, jakobinci (od juče i danas) na jednakost, bratstvo i sreću budućih pokolenja. Zahvaljujući upravo ideologiji, palo je XX vijeku u dio da doživi zločinstva milionskih razmjera. Zločinstva koja je nemoguće opovrći, zaobići, prećutati. Kako bismo onda mogli biti bezočni da upravo ponavljamo da zločinaca ne može biti? A ko je onda smakao one grdne milione? Bez zločinaca ne bi bilo ni Arhipelaga“.

Osvrćući se na „Arhipelag Gulag“, odnosno sistem koncentracionih logora u Sovjetskom Savezu, Solženjicin ističe da je u ime ideologije to milionsko ubijanje „neprijatelja“ započelo u Lenjinovo, a nastavljeno u Staljinovo doba.

Govoreći o ideološkim osnovama Gulaga, Solženjicin posebno ukazuje na tradiciju Lenjinovog mišljenja, navodeći situacije i teorijske koncepte u kojima je Lenjin zagovarao upotrebu nasilja, terora i represije. Zato je i isticao da je sistem koncentracionih logora u Sovjetskom Savezu rođen sa pucnjima sa Aurore, odnosno krstarice sa kojeg je dat znak za juriš na Zimski dvorac u Sankt Peterburgu i početak Oktobarske revolucije 1917. godine.

Nije samo Lenjin, kao boljševički intelektualac i „profesionalni revolucionar“, zagovarao upotrebu nasilja. Činili su to i drugi: Trocki, Buharin, čime se pokazalo da su vođe Oktobra na dogmatskim i nasilnim metodama subjektivizma i voluntarizma, zagovarali izgradnju totalitarnog socijalizma.

Marksizam je apostrofirao značaj odlučivanja, mišljenja i svijesti koji mijenjaju istoriju, a boljševizam je za subjekta stvaranja istorije izabrao političku partiju koja je monopolistički prisvojila istinu, vlast i kontrolu nad društvom. Budućnost je već poznata, predskazana, zacrtana - neprekidni napredak prema procvatu komunizma. Samo je partija trebala da pokaže taj put prema komunizmu kao potpuno ispravan put. Kakva manipulacija i obmana!

Ali, ta je obmana „koštala“ životima mnoge ljude i njihove porodice. Desetine, stotine hiljada i milioni žrtava je nastradalo zahvaljujući dogmi koju nisu prihvatili, i zbog koje su završavali su u koncentracionim logorima Arhipelaga Gulaga, Golog otoka, i slično.

Pa: šta bi bilo da ga nije bilo?

Na postavljeno retoričko pitanje „šta bi bilo da ga nije bilo“, mi ne znamo i sa sigurnošću ne možemo dati pravi odgovor. Ali, ono što znamo jeste to da se Lenjin pokazao kao voluntarista smatrajući da je, kao avangarda radničke klase, Partija spoznala zakone razvoja istorije, te da Partiju samo treba slušati i slijediti. Ova dogma je za posljedicu stvorila socijalizam kao totalitarno društvo i totalitarnu državu.

Na drugoj strani se Lenjin, kao zagovornik „revolucionarenog nasilja“, pokazao kao makijavelista prihvatajući osnovni stav talijanskog političkog mislioca da „cilj opravdava sredstva“. Naravno, i to je doprinijelo transformaciji socijalizma u krajnji totalitarizam. Zahvaljujući izrazitom voluntarizmu i upotrebi nasilja, socijalizam je morao završiti u

totalitarizmu (kao i fašizam i nacizam). Danas, i samo pominjanje naziva *socijalizam* izaziva ogromnu odioznost. Socijalizam je u mnogim sredinama nestao i u nekim još nestaje, ali je iza sebe ostavio duboke ekonomske, političke, kulturne, moralne i psihološke posljedice od kojih se još uvijek neće moći oporaviti mnoga tzv. „posttranziciona“ društva.